מסילת ישרים — בדרכי קנית החסידות

בְּדַרְכֵי קְנִיַּת הַחֲסִידוּתהִנֵּה מִמָּה שֶׁיּוֹעִיל הַרְבֵּה לִקְנוֹת הַחֲסִידוּת, הוּא גֹּדֶל הַהִסְתַּכְּלוּת וְרֹב הַהִתְבּוֹנְנוּת, כִּי כַּאֲשֶׁר יַרְבֶּה הָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן עַל גֹּדֶל רוֹמְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְלִית שְׁלֵמוּתוֹ, וְרֹב הַהֶרְחֵק הַבִּלְתִּי מְשׁעָר שֶׁבֵּין גְּדֻלָּתוֹ וּבֵין שִׁפְלוּתֵנוּ, יִגְרֹם לוֹ שֶׁיִּמָּלֵא יִרְאָה וּרְעָדָה מִלְּפָנָיו.

וּבְהִתְבּוֹנְנוֹ עַל רוֹב חֲסָדָיו עִמָּנוּ, וְעַל גֹּדֶל אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְיִשְׂרָאֵל, וְעַל קִרְבַת הַיִּשָּׂרִים אֵלָיו וּמַעֲלַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְכַיּוֹצֵא מִן הָעִיּוּנִים וְהַלִּמּוּדִים, וַדַּאי שֶׁתִּתְלַהֵט בּוֹ אַהֲבָה עַזָּה, וְיִבְחַר וְיִתְאַוֶּה לְדָבֵק בּוֹ, כִּי בִּרְאוֹתוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא לָנוּ לְאָב מַמָּשׁ, וּמְרַחֵם עָלֵינוּ כְּאָב עַל בָּנִים, יִתְעוֹרֵר בּוֹ בְּהֶמְשֵׁךְ הַחֵפֶץ וְהַתְּשׁוּקָה לִגְמֹל לוֹ כְּבֵן עַל אָבִיו.

וְהִנֵּה לָזֶה צָרִיךְ הָאָדָם שֶׁיִּתְבּוֹדֵד בַּחֲדָרָיו, וְיִקְבֹּץ כָּל מַדָּעוֹ וּתְבוּנָתוֹ עַל הַהִסְתַּכְּלוּת וְאֶל הָעִיּוּן בַּדְּבָרִים הָאֲמִתִּיִּים הָאֵלֶּה.

וְהִנֵּה וַדַּאי שֶׁיַּעֲזְרֵהוּ לָזֶה רֹב הַהַתְמָדָה וְהָעִיּוּן בְּמִזְמוֹרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְהַהִתְבּוֹנְנוּת בְּמַאֲמְרֵיהֶם וְעִנְיָנָם, כִּי בִּהְיוֹתָם כֻּלָּם מְלֵאִים אַהֲבָה וְיִרְאָה וְכָל מִינֵי חֲסִידוּת, הִנֵּה בְּהִתְבּוֹנְנוֹ בָּם, לֹא יִמָּנַע מֵהִתְעוֹרֵר בּוֹ הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל לָצֵאת בְּעִקְבוֹתָיו וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו, וְכֵן תּוֹעִיל הַקְּרִיאָה בְּסִפּוּר מַעֲשֵׂה הַחֲסִידִים בָּאַגָּדוֹת אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם, כִּי כָּל אֵלֶּה מְעוֹרְרִים אֶת הַשֵּׂכֶל לְהִתְיַעֵץ וְלַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂיהֶם הַנֶּחְמָדִים, וְזֶה מְבֹאָר.

אַךְ מַפְסִידֵי הַחֲסִידוּת הֵם הַטָּרְדוֹת וְהַדְּאָגוֹת, כִּי בִּהְיוֹת הַשֵּׂכֶל טָרוּד וְנֶחְפָּז בְּדַאֲגוֹתָיו וּבַעֲסָקָיו, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִפְנוֹת אֶל הַהִתְבּוֹנְנוּת הַזֶּה, וּמִבְּלִי הִתְבּוֹנְנוּת לֹא יַשִּׂיג הַחֲסִידוּת, וַאֲפִלּוּ אִם הִשִּׂיגוֹ כְּבָר, הִנֵּה הַטָּרְדוֹת מַכְרִיחוֹת אֶת הַשֵּׂכֶל וּמְעַרְבְּבוֹת אוֹתוֹ, וְאֵינָם מַנִּיחוֹת אוֹתוֹ לְהִתְחַזֵּק בְּיִרְאָה וּבְאַהֲבָה, וּשְׁאָר הָעִנְיָנִים הַשַּׁיָּכִים אֶל הַחֲסִידוּת כַּאֲשֶׁר זָכַרְתִּי, עַל כֵּן אָמְרוּ זַ"ל (שבת ל ב): אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְגוֹ'.

כָּל שֶׁכֵּן הַהֲנָאוֹת וְהַתַּעֲנוּגִים שֶׁהֵם הַפְכִּיִּים מַמָּשׁ אֶל הַחֲסִידוּת, כִּי הִנֵּה הֵם מְפַתִּים הַלֵּב לְמָשְׁךְ אַחֲרֵיהֶם, וְסָר מִכָּל עִנְיְנֵי הַפְּרִישׁוּת וְהַיְדִיעָה הָאֲמִתִּית.

אָמְנָם מָה שֶׁיּוּכַל לִשְׁמוֹר אֶת הָאָדָם וּלְהַצִּילוֹ מִן הַמַּפְסִידִים הָאֵלֶּה הוּא הַבִּטָּחוֹן, וְהוּא שֶׁיַּשְׁלִיךְ יְהָבוֹ עַל ה' לְגַמְרֵי, כַּאֲשֶׁר יֵדַע כִּי וַדַּאי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיֶּחְסַר לָאָדָם מָה שֶׁנִּקְצַב לוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל בְּמַאֲמְרֵיהֶם (ביצה ט"ז א): כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִים לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְגוֹ', וְכֵן אָמְרוּ (יומא ל"ח ב): אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמוּכָן לַחֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא.

וּכְבָר הָיָה אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּבָטֵל וְהַגְּזֵרָה הָיְתָה מִתְקַיֶּמֶת, אִם לֹא שֶׁקָּדַם הַקְּנָס לְכָל בְּנֵי אָדָם, (בראשית ג:יט): בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם, אֲשֶׁר עַל כֵּן חַיָּב אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל אֵיזֶה הִשְׁתַּדְּלוּת לְצֹרֶךְ פַּרְנָסָתוֹ, שֶׁכֵּן גָּזַר הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

וַהֲרֵי זֶה כְּמַס שֶׁפּוֹרֵעַ כָּל הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי אֲשֶׁר אֵין לְהִמָּלֵט מִמֶּנּוּ. עַל כֵּן אָמְרוּ (ספרי): יָכוֹל אֲפִלּוּ יוֹשֵׁב וּבָטֵל (יראה סימן ברכה) תַּלְמוּד לוֹמַר: בְּכָל מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה (דברים כח:כ).

אַךְ לֹא שֶׁהַהִשְׁתַּדְּלוּת הוּא הַמּוֹעִיל, אֶלָּא שֶׁהַהִשְׁתַּדְּלוּת מָכְרָח, וְכֵיוָן שֶׁהִשְׁתַּדֵּל הֲרֵי יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וּכְבָר יֵשׁ מָקוֹם לְבִרְכַּת שָׁמַיִם שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְבַלּוֹת יָמָיו בַּחֲרִיצוּת וְהִשְׁתַּדְּלוּת, הוּא מָה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים עה:ז-ח): כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא וְגוֹ', כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט וְגוֹ' וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָמַר (משלי כג:ד): אַל תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר מִבִּינָתְךָ חֲדָל.

אֶלָּא הַדֶּרֶךְ הָאֲמִתִּי הוּא דַּרְכָּם שֶׁל הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים, עוֹשִׂים תּוֹרָתָן עִקָּר וּמְלַאכְתָּן טְפֵלָה, וְזֶה וְזֶה נִתְקַיֵּם בְּיָדָם, כִּי כֵיוָן שֶׁעָשָׂה אָדָם קְצָת מְלָאכָה, מִשָּׁם וָהָלְאָה אֵין לוֹ אֶלָּא לִבְטֹחַ בְּקוֹנוֹ וְלֹא לְהִצְטַעֵר עַל שׁוּם דָּבָר עוֹלָמִי, אָז תִּשָּׁאֵר דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה וְלִבּוֹ מוּכָן לַחֲסִידוּת הָאֲמִתִּי וְלָעֲבוֹדָה הַתְּמִימָה.